

Priprava predloga za vzpostavitev čezmejnega sodelovanja Hrvaške in Slovenije pri upravljanju z rjavim medvedom

Poročilo delavnice in priporočila čezmejnemu sodelovanju pri
upravljanju z rjavim medvedom, Stojdraga, 29.2.2012

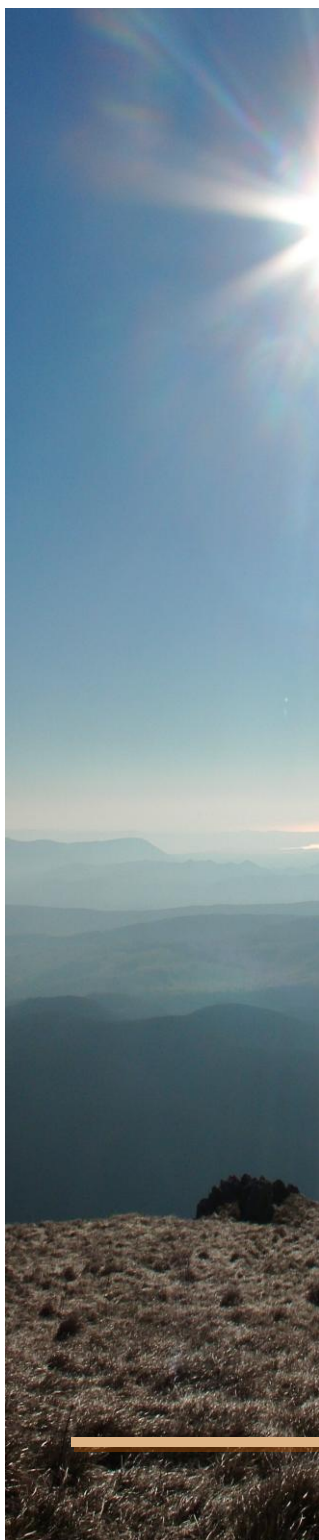
Urška Marinko, Oddelek za biologijo na Biotehniški fakulteti,
Univerza v Ljubljani, SLO

Vesna Kereži, Veterinarski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, HR

Aleksandra Majić Skrbineš, Oddelek za biologijo na Biotehniški fakulteti,
Univerza v Ljubljani, SLO

Univerza
v Ljubljani *Biotehniška*
fakulteta

PRISOTNI:

1. Lucija Urli, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, HR
2. Magda Sindičić, Veterinarski fakultet, HR
3. Josip Malnar, Hrvatski lovački savez, HR
4. Davor Zec, Ministarstvo poljoprivrede, HR
5. Želimir Štahan, Povjerenstvo za praćenje populacija velikih zvijeri, HR
6. Ivica Budor, Hrvatski lovački savez, HR
7. Marijan Grubišić, Povjerenstvo za praćenje populacija velikih zvijeri, Šumarski fakultet, HR
8. Miha Krofel, Biotehniška fakulteta, SLO
9. Tomaž Skrbinšek, Biotehniška fakulteta, SLO
10. Mladen Berginc, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, SLO
11. Josip Kusak, Povjerenstvo za praćenje populacija velikih zvijeri, Veterinarski fakultet, HR
12. Zrinko Jakšić, Povjerenstvo za praćenje populacija velikih zvijeri, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za lovstvo, HR
13. Slaven Reljić, Veterinarski fakultet, HR
14. Đuro Huber, Veterinarski fakultet, HR
15. Miha Marenče, Zavod za gozdove Slovenije, SLO
16. Peter Skoberne, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, SLO
17. Mateja Blažič, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Agencija RS za okolje, SLO

Delavnico sta moderirali:

Vesna Kereži, Veterinarski fakultet, HR

Urška Marinko, Biotehniška fakulteta, SLO

Uvod

»HUNTING for sustainability« je interdisciplinaren mednarodni raziskovalni projekt, financiran iz 7. okvirnega programa EU in se ukvarja s širšim pomenom lova v 21. stoletju. Projekt je trajal tri leta in pol in se je konec aprila 2012 zaključil. Splošni cilj projekta je oceniti družbene, kulturne, ekonomske in ekološke funkcije in vplive lova skozi široko paleto različnih pogledov in primerov. Na Hrvaškem in v Sloveniji smo se osredotočili na raziskovanje različnih vidikov upravljanja z rjavim medvedom.

Na delavnici, ki smo jo izvedli 8. novembra 2011 v Dolenjskih Toplicah smo skozi skupinsko diskusijo in delo v skupinah razpravljali o izzivih in mogočih rešitvah pri upravljanju z rjavim medvedom v severnih Dinaridih. Na podlagi skupnih izzivov in rešitev smo ustvarili posamezne scenarije, ki nam odpirajo priložnosti, da lahko kvalitativno in sistematično ovrednotimo niz možnih prihodnosti in njihov vpliv na ohranitev rjavega medveda. Na podlagi tega smo izvajalke delavnice pripravile »Priporočila upravljanju z rjavim medvedom v severnih Dinaridih«. Na tej delavnici, v Stojdragi na Hrvaškem, izhajamo iz tistega dela priporočil, ki se nanaša na **čezmejno sodelovanje med Hrvaško in Slovenijo** in tako sledimo pričakovanjem in predlogom udeležencev delavnice v Dolenjskih Toplicah.

1. Namen delavnice

»Priprava podlag za vzpostavitev sistema usklajenega čezmejnega sodelovanja med Hrvaško in Slovenijo pri upravljanju s populacijo rjavega medveda.«

2. Izhodišča

Rjavi medved v Sloveniji in na Hrvaškem je del skupne dinarsko-pindske populacije, ki se na jugu razteza čez Bosno in Hercegovino vse do Albanije in Grčije. Del populacije v Sloveniji pa ima tudi pomembno vlogo za njihovo širjenje v alpski prostor, če bo tako odločeno. Medvedi se ne glede na meje držav prosto gibljejo, kar pomeni, da upravljavski ukrepi v vsaki od držav neposredno vplivajo na stanje populacije v sosednjih državah in obratno. Zato je izrednega pomena pri upravljanju z rjavim medvedom prav sodelovanje med državami, ki si isto populacijo delijo. Pobude, da se upravljanje z medvedi premakne na raven populacij obstajajo že nekaj časa, a se sodelovanje med Hrvaško in Slovenijo v formalnem smislu še ni vzpostavilo. Rezultat upravljanja, ki teži k dolgoročni ohranitvi medvedov bi bil usklajen meddržavni dogovor o varstvu in upravljanju, ki zagotavlja obojestransko usklajeno izvajanje upravljavskih ukrepov.

3. Rezultati delavnice

Delavnico smo pričeli z dvema predstavitvama (PRILOGA1):

»Monitoring odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob: obdobje 2007-2010.« (Jerina in Krofel, 2012) - predstavil Miha Krofel iz Oddelka za gozdarstvo in obnovljive vire, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

»Usporedba podataka o mortalitetu i demografskih osobitosti zajedničke populacije smeđeg medvjeda u Hrvatskoj i Sloveniji za razdoblje od 2005. do 2010. godine.« - predstavil Slaven Reljić iz Zavoda za biologiju, Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska.

Po predstavitev je sledila kratka diskusija, kjer so udeleženci Mihi Kroflu in Slavenu Reljiću zastavili nekaj vprašanj in komentarjev, kot na primer:

- Za določanje starosti medveda laboratoriji (npr. Matson v ZDA) ne brusijo zobe, temveč jih pred barvanjem dekalcinirajo.
- Kaj se bo zgodilo, ko bo Hrvaška z vstopom v EU morala spremiti status rjavega medveda iz lovne vrste v zaščiten?
- Ali je bila v Sloveniji narejena raziskava o tem, kako je sprememba statusa medveda v Sloveniji vplivala na njegovo populacijo? Menite, da ta sprememba ni vplivala na populacijo medveda v Sloveniji?
- Zdi se, da Slovenija odstreljuje več mladih medvedov? Na Hrvaškem se zaradi lovskega turizma (trofejni lov) odstreljuje predvsem težje in večje medvede.
- Kaj se bo zgodilo s trofejnim lovom, ko Hrvaška vstopi v EU?

Na delavnici smo obravnavali tri pomembne teme, ki se nanašajo na čezmejno sodelovanje pri upravljanju z rjavim medvedom. Načrtovane tri tematike izhajajo iz »Priporočil za upravljanje z rjavim medvedom v severnih Dinaridih« (Majić Skrbinšek in sod. 2012).

Odstavek iz priporočil:

*Vzpostaviti moramo sistem čezmejnega sodelovanja. Prvi korak bi morala biti dovolj **pogosta in sistematična izmenjava informacij**. Temu bi morala slediti **uradna vzpostavitev sodelovanja in razvoj skupne vizije ter upravljavskih ciljev**. Pri izbiri ukrepov, potrebnih za kratkoročno in dolgoročno doseganje ciljev, potrebujemo razprave na bilateralni ravni, vendar mora biti dejanska izvedba dovolj prožna in prilagodljiva potrebam lokalnega okolja oziroma posamezne države. Končni cilj mora biti usklajeno upravljanje na ravni (meta)populacije.*

Na podlagi zgornjega odstavka smo oblikovali dnevni red, ki temelji na korakih čezmejnega sodelovanja in sicer od tistega dela, ki se deloma že izvaja, do tistega formalnega, ki še ne obstaja. S predlaganim dnevnim redom so se udeleženci strinjali:

1. tema: **IZMENJAVA INFORMACIJ**

2. tema: **SKUPNA VIZIJA IN CILJI**

3. tema: **FORMALNA UREDITEV ČEZMEJNEGA SODELOVANJA**

Udeleženci so bili naključno razdeljeni v štiri skupine in so skozi celotno delavnico ostali razdeljeni v iste skupine. Za vsako od tematik so imeli približno pol ure časa in deset minut za dodajanje idej in skupinsko diskusijo. Predlagali smo jim, da za nizanje idej uporabljajo že znane vire informacij in

sicer Poročilo iz delavnice v Dolenjskih toplicah, ki vsebuje glavne izzive in rešitve pri upravljanju z rjavim medvedom, različne scenarije, prednosti in slabosti posameznih scenarijev in priporočila za upravljanje z rjavim medvedom na Hrvaškem in v Sloveniji. Ostali viri informacij sta tudi predstavitev v začetku delavnice, Strategije za upravljanje z medvedom na Hrvaškem in v Sloveniji, Akcijski načrt za medveda na Hrvaškem ter nikoli sprejet Akcijski načrt za medveda v Sloveniji.

→ IZMENJAVA INFORMACIJ

Delo v skupinah smo pričeli s temo »Izmenjava informacij«, saj menimo, da je dovolj pogosta in sistematična izmenjava informacij prvi korak k čezmejnemu sodelovanju med državama, hkrati pa je ponekod na neformalnih ravneh že prisotna. Vsaka skupina posebej je spisala svoje ideje in mnenja o tem, katere informacije je treba izmenjati, kdo naj si jih izmenjuje, na kateri način in kako pogosto. Skupine so predstavile svoje ideje in v plenarni razpravi dodale ali komentirale predloge.

Vse spodaj naštetе institucije (KDO?) imajo pomembno vlogo pri izmenjavi informacij pri **načrtovanju vseh segmentov upravljanja in raziskovanja**. Hkrati pa udeleženci predlagajo, da naj akterji iz Slovenije, države članice EU¹, informirajo akterje iz Hrvaške o **izkušnjah upravljanja z rjavim medvedom glede predpisov EU**.

Pri spodaj naštetih sklopih informacij naj sodelujeta **Skupini (hrvaška in slovenska) za čezmejno sodelovanje pri upravljanju velikih zveri oziroma koordinacijski skupini**.

REZULTATI MONITORINGA IN RAZISKAV

Ocena populacije; telemetrijski podatki; podatki na ravni osebkov; številčnost vrste na krmiščih; genetski DNA podatki in njihova izmenjava; določena starost; raziskave in spremljanje tolerance javnosti do medveda.

KDO?

- Biotehniška fakulteta (Slo)
- Veterinarska fakulteta (Slo)
- Zavod za gozdove Slovenije (Slo)
- Veterinarska fakulteta (Hr)
- Ministarstvo poljoprivrede (Hr)

KAKO?

- na delavnicah,
- na znanstvenih srečanjih,
- prek telefona – neposredno z osebno komunikacijo,
- prek poročil oz. izmenjave dokumentov,
- prek on-line portalov in baz ter
- izmenjava vzorcev ali kalibriranih genotipov.

KDAJ ali KAKO POGOSTO? Enkrat letno, po zaključku raziskav in po potrebi.

¹ Rjavemu medvedu se je leta 2004 z vstopom Slovenije v EU spremenil status in sicer iz lovne vrste z lovno dobo je postal zaščitena prostoživeča vrsta, ki nima lovne dobe, za katero se vsako leto izda odločba o številu medvedov za izredni odstrel.

INFORMACIJE O SMRTNOSTI

Podatki o znani smrtnosti; odstrel – usklajeno izločanje; višina in struktura izločanja – spol, ocenjena starost, teža.

KDO?

- Zavod za gozdove Slovenije (Slo)
- Zavod RS za varstvo narave (Slo)
- Lovci - LZS, OZUL, Lovišče s posebnim namenom (Slo)
- Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za lovstvo (Hr)
- Komisije za velike zveri
- HLS, Županijski lovački savezi (7), Lovačke udruge (Hr)

KAKO?

- prek poročil oz. izmenjave dokumentov,
- prek sestankov in
- telefonsko - neposredno z osebno komunikacijo.

KDAJ ali KAKO POGOSTO?

Enkrat letno in po potrebi.

INFORMACIJE O KRIVOLOVU

Najdbe ostankov streliva: krogle, šibre ipd.

KDO?

- Ministrstvo za kmetijstvo in okolje in Agencija RS za okolje (Slo)
- Zavod za gozdove Slovenije (Slo)
- Ministarstvo poljoprivrede, (Hr)
- Ministarstvo zaštite okoliša in prirode (Hr)

KAKO?

- prek dokumentov o krivolovu (npr. poročila o odvzemu)

KDAJ ali KAKO POGOSTO?

Enkrat letno.

PODATKI O ŠKODAH IN PREPREČEVANJU ŠKOD

KDO?

- Zavod za gozdove Slovenije (Slo)
- Agencija RS za okolje pod okriljem Ministrstva za kmetijstvo in okolje (Slo)
- Ministarstvo poljoprivrede (Hr)

KAKO?

- na sestankih,
- prek elektronske pošte,
- prek »on-line« portalov in baz ter
- prek telefona – neposredno z osebno komunikacijo.

KDAJ ali KAKO POGOSTO?

Enkrat do dvakrat letno ali po potrebi.

IZKUŠNJE INTERVENTNEGA TIMA

KDO?

- Zavod za gozdove Slovenije (Slo)
- Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za lovstvo (Hr)

KAKO?

- prek sestankov in
- prek elektronske pošte.

KDAJ ali KAKO POGOSTO?

Enkrat letno in po potrebi.

→ SKUPNA VIZIJA IN CILJI ter FORMALNA UREDITEV ČEZMEJNEGA SODELOVANJA

Udeleženci so razvili diskusijo, ki je potekala v skupinah, o tem, kako vidijo čezmejno sodelovanje med Hrvaško in Slovenijo pri upravljanju z rjavim medvedom v prihodnosti (na primer čez 30 let), torej skupne cilje obeh držav, na podlagi katerih se lahko oblikuje skupna vizija. Vsaka skupina je navedla večje število ciljev, katere smo vsebinsko razdelili v spodnje štiri skupine: *Strategija*, *Monitoring*, *Poseganje v populacijo* in *Sobivanje*. Udeleženci so z uporabo nalepk ali barvnih pik označili dva izmed vsake skupin ciljev in jim tako pripisal večji pomen. To nam je omogočilo, da smo znotraj vsake skupine prioritarno razvrstili cilje.

Vodje delavnice smo pozvale predstavnike ministrstev iz Hrvaške in Slovenije, da nekaj besed namenijo poročanju o snovanju skupin za čezmejno sodelovanje pri upravljanju z rjavim medvedom, o katerih smo govorili na preteklih delavnicah. Predstavniki Ministrstva za kmetijstvo in okolje RS, vodja Sektorja za varstvo narave, Mladen Berginc, je obrazložil, da se je v tej smeri zgodil premik in sicer že obstoječa Skupina zadolžena za upravljanje z rjavim medvedom je dobila mandat, neodvisen od spremembe vlade. Na Hrvaškem bodo poskušali na podoben način ustanoviti Skupino, ki bo imela enake kompetence.

Skupni cilj: **STRATEGIJA**

- i. Ustanovitev skupnega telesa (stroka in zakonodaja) – 13 pik
- ii. Dolgoročna ohranitev populacije – 9 pik
- iii. Upravljanje na nivoju populacije – 6 pik
- iv. Izdelava skupne strategije upravljanja – 4 pike
- v. Prijava skupnih projektnih predlogov za pridobitev EU sredstev – 4 pike

Eden od predstavnikov skupine, ki so bili odgovorni za analizo enega od skupnih ciljev, je podrobneje razložil, kako naj zgleda formalna izvedba le-tega. Dolgoročna ohranitev populacije (ii) in Upravljanje na nivoju populacije (iii) predstavljata dolgoročna skupna cilja čezmejnega upravljanja med Hrvaško in Slovenijo.

Obstoječim državnim telesom (skupinam) je treba dati mednarodni mandat (v začetku le v Sloveniji in na Hrvaškem, kasneje še vse ostale države, ki si delijo skupno populacijo) in jih povezati (i). Ta mandat **je neodvisen od sprememb vlade**. Skupina je **odgovorna za vse velike zveri** in ne le za medveda. Skupina izdela **skupni program dela**, ki ni potrebno, da je posredovan na vlado. V skladu s cilji, katere vsebuje program dela, posamezniki ali skupine opravljajo naloge.

Izdela se dokument, ki predstavlja dogovor o sodelovanju pri upravljanju prek skupnega čezmejnega telesa (t.i. Skupini za čezmejno sodelovanje pri upravljanju z velikimi zvermi), ki gre na nacionalni nivo, da dobi status (iv). Dokument sprejmeta vladi obeh držav. V dokumentu je treba definirati financiranje aktivnosti, na primer ustanoviti skupen fond idr. Spodbuja se prijavljanje skupnih projektov prek različnih finančnih mehanizmov, kot je LIFE+ ipd. (v). V dokumentu so določene konkretne operativne aktivnosti, npr. kvote, reintrodukcija (ris) ipd.

Skupni cilj: **MONITORING**

- i. Monitoring na ravni populacije (enake/primerljive metode, sočasen monitoring) – 12 pik
- ii. Oblikovanje skupne baze – 12 pik
- iii. Določiti številčnost populacije – 11 pik
- iv. Skupni kriteriji jemanja vzorcev in raziskovanja – 0 pik

Za monitoring na ravni populacije (i) se je treba osredotočiti na naslednje:

- Zavod za gozdove Slovenije in Ministrarstvo poljoprivrede na Hrvaškem **koordinirata izvajanje monitoringa. Uskladiti je treba čas in metode štetja na stalnih števnih mestih.** O tem se dogovarja na sestanku Skupin za čezmejno sodelovanje.
- Zavod za gozdove Slovenije in Ministrarstvo poljoprivrede ter Veterinarski fakultet na Hrvaškem morata imeti na razpolago **podatke o vseh izločenih medvedih**, to se zagotovi z **usklajenimi izmerami in vzorci ter dogovorjeno proceduro izmenjave podatkov.** To naj poteka najmanj enkrat letno.
- Zavod za gozdove Slovenije in Biotehniška fakulteta v Sloveniji ter Ministrarstvo poljoprivrede in Veterinarski fakultet na Hrvaškem prek usklajenih analitičnih metod in rutinskega zbiranja vseh vzorcev mrtvih medvedov zagotavljajo **podatke za populacijsko genetiko** in sicer **efektivno velikost populacije medvedov.** Izmenjava teh podatkov naj poteka vsaj enkrat letno.

Oblikovana in izdelana bo **skupna baza podatkov** (o škodah, genetiki, odstrelu idr.) (ii), ki bo dostopna prek interneta (z omejenim dostopom). Baza se v prihodnosti razširi v vse države, ki si delijo populacije vrst velikih zveri. Za skupno bazo sta odgovorna Ministrstvo za kmetijstvo in okolje v Sloveniji in Ministrarstvo poljoprivrede na Hrvaškem v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije, Biotehniško fakulteto (Slo) in Veterinarsko fakulteto (Hr). Bazo se izdela v okviru projektnih finančnih sredstev.

Določanje številčnosti populacije medveda (iii) z uporabo genetike se izvaja z zbiranjem vzorcev in njihovo analizo. To aktivnost financira Ministrstvo za kmetijstvo in okolje v Sloveniji in Ministrarstvo poljoprivrede na Hrvaškem. Organizator in izvajalec aktivnosti je Biotehniška fakulteta (Slo), Zavod za gozdove Slovenije in Veterinarska fakulteta (Hr). Aktivnosti naj bodo pripravljene najkasneje do aprila 2013, izvedba je v jeseni 2013. Ena izmed priporočenih aktivnosti je priprava skupnih kriterijev za zbiranje vzorcev za raziskave.

Skupni cilj: **USKLAJENO POSEGANJE V POPULACIJO**

- i. Skupno določanje odstrelnih kvot – 18 pik
- ii. Pri načrtovanju odstrela upoštevati poseganje v populacijo v sosednji državi – 8 pik
- iii. Planiranje/načrtovanje poseganja v populacijo s predpisano strukturo (teža) - 6 pik

Osnova za načrtovanje poseganja v populacijo rjavega medveda je **delovanje skupnega telesa (Skupini za čezmejno upravljanje za vse velike zveri), podatki iz monitoringa vrste ter izdelan akcijski načrt.**

Teme, ki bo podrobneje obravnavalo skupno telo (Skupini za čezmejno sodelovanje) in bodo del akcijskega načrta so:

- Uskladitev načrtovalnega obdobja
- Uskladitev sezone lova
- Uskladitev deleža skupne ocene številčnosti za odstrel
- Uskladitev odstrela, izgube, interventnega odstrela (kaj se načrtuje)
- Struktura načrtovane kvote in kaj bo kriterij
- Prostorska razporeditev
- Časovna razporeditev
- Načini lova (dan – noč, štant)
- Način upoštevanja tolerance ljudi do medveda pri načrtovanju poseganja v populacijo

Skupini za čezmejno sodelovanje naj se za temo poseganje v populacijo **sestaneta enkrat do dvakrat letno**. Tovrstne aktivnosti finančno pokrivajo pristojna ministrstva obeh držav.

Skupni cilj: **SOBIVANJE**

- i. Preprečevanje nastajanja problematičnih medvedov – 16 pik
- ii. Uskladitev sistema nadomestil za škode – 9 pik
- iii. Skupna strategija hranjenja (krmišča) – 3 pike
- iv. Usklajevanje kriterijev za interventni odstrel – 2 piki
- v. Upravljanje z medvedjimi sirotami – 2 piki

Preprečevanje nastajanja problematičnih medvedov (i) urejamo z aktivnostmi, ki morajo biti tudi formalno urejene. To so:

- Preprečevanje dostopa medvedov do antropogenih virov hrane, kar je urejeno s **predpisi** na ravni ministrstev. Reševanje konkretnih primerov na terenu izvaja Zavod za gozdove Slovenije (Interventna skupina), lovske družine, upravljavci lovišč in inšpekcija. Na Hrvaškem je to urejeno s Planom gospodarenja, za izvedbo pa so odgovorni člani Interventnega tima za medvede.
- Preprečevanje neposrednega hranjenja medvedov ob stiku s človekom **z izobraževalnimi aktivnostmi in sankcioniranjem kršiteljev**. V aktivnosti izobraževanja so vključena tako ministrstva in zavodu kot tudi nevladne organizacije, sankcioniranje kršiteljev pa je v domeni inšpekcijskih služb.
- **Spremljanje odnosa javnosti do medveda in upravljanja z njim**. Tovrstni podatki so lahko učinkovito orodje upravljavcev, saj spoznajo mnenja in potrebe javnosti in so jim tako v pomoč pri uspešnejšem oblikovanju upravljavskih strategij v prihodnosti. Spremljanje odnosa se zagotovi iz skupnih projektov, izvajalci pa so Biotehniška fakulteta (Slo) in Veterinarska fakulteta (Hr).

Za uskladitev sistema nadomestil za škode (ii) je treba narediti **podrobno analizo izplačevanja odškodnin na Hrvaškem in v Sloveniji** in na podlagi izkušenj obeh držav oblikovati izboljšan sistem. Sistem mora promovirati boljšo zaščito domačih živali in v čim večji meri zmanjšati zlorabe, hkrati pa preverjati zaščito domačih živali. Za to so odgovorna pristojna ministrstva.

Na podlagi zgornjih ciljev smo organizatorji delavnice oblikovali **skupno vizijo čezmejnega sodelovanja**:

»Čezmejno sodelovanje med Hrvaško in Slovenijo pri upravljanju z rjavim medvedom zagotavlja dolgoročno ohranjanje zdrave populacije rjavega medveda ter njeno trajnostno rabo, ki je dosežena skozi usklajeno delovanje obeh držav na področju priprave skupnih načrtov, monitoringa stanja populacije, poseganja v populacijo ter sobivanja.«

Naslednja priporočila za čezmejno sodelovanje med Hrvaško in Slovenijo izhajajo iz rezultatov delavnice in dogovorjenih naslednjih korakov.

PRIPOROČILA:

- Do prvega sestanka Skupin za čezmejno sodelovanje med Hrvaško in Slovenijo naj se oblikuje Skupina na Hrvaškem, ki bo imela podobno ureditev in kompetence kot Skupina v Sloveniji.
- Prvi sestanek Skupin za čezmejno sodelovanje pri upravljanju z velikimi zvermi se bo odvil septembra 2012. Organizator sestanka je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS in sicer Mladen Berginc, vodja sektorja za Ohranjanje narave. Pri organizaciji bodo sodelovali slovenski so-organizatorji delavnice v Stojdragi (Hr) in Dolenjskih Toplicah (Slo).
- Prvi sestanek naj bo namenjen oblikovanju internih pravil delovanja Skupine ter operacionalizaciji sodelovanja, predvsem na področju spremljanja stanja populacije rjavega medveda. Po potrebi naj se oblikujejo ožje delovne skupine za posamezna področja (spremljanje populacije, načrtovanje poseganja v populacijo, morebitni skupni projekti na področju ohranjanja velikih zveri idr.).
- Ko je uspešno sodelovanje (Slo – Hr) vzpostavljeno, se z uporabo pridobljenih izkušenj ter znanj, v tovrstno sodelovanje vključi tudi ostale države, ki si delijo populacije velikih zveri (predvsem BiH).

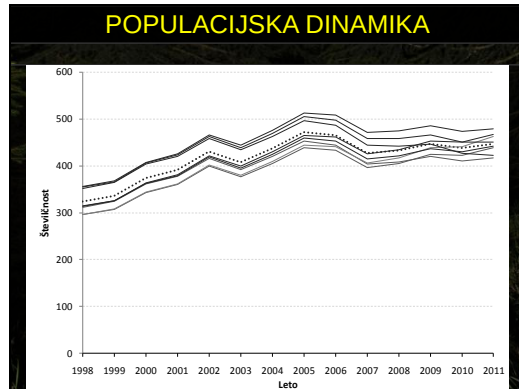
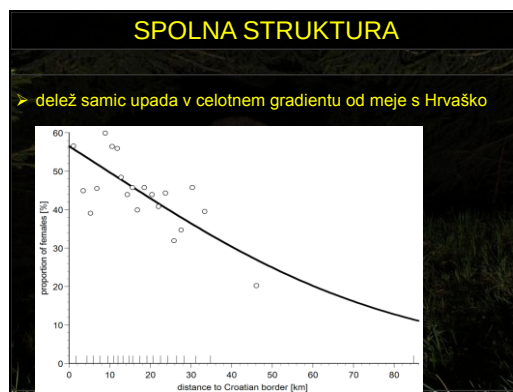
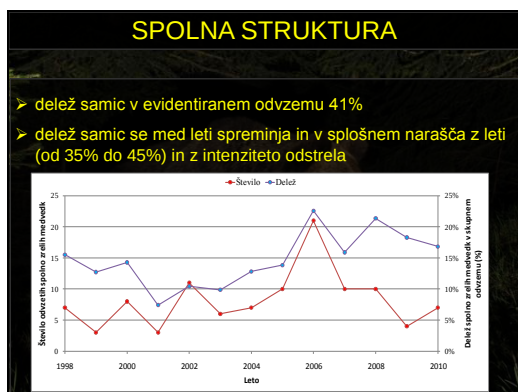
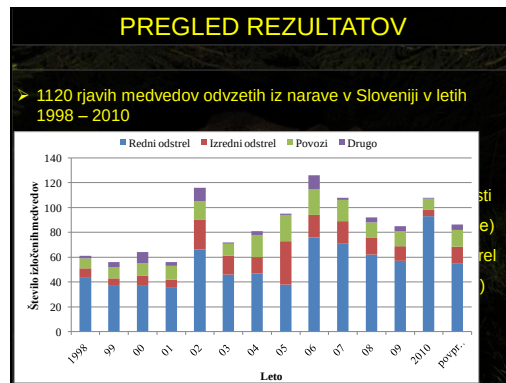
4. Literatura:

- Akcijski plan gospodarenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj u 2011. godini. 2010. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za lovstvo inistarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode. Zagreb.
- Akcijski plan gospodarenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj u 2012. godini. 2011. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za lovstvo inistarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode. Zagreb.
- Majić Skrbinšek, A., Kereži, V., Marinko, U., McKee, A. 2012. Poročilo delavnice Upravljanje z rjavim medvedom v Severnih Dinaridih, Dolenjske Toplice.
- Plan gospodarenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj. 2008. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za lovstvo Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Zagreb.
- Predlog akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji – za obdobje 2007-2011. 2006. Zavod za gozdove Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor in Ekspertna skupina.
- Strategija upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji. 2002. Zavod za gozdove Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana.

5. Priloge

PRILOGA 1:

Monitoring odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob: obdobje 2007-2010. (Jerina in Krofel, 2012)

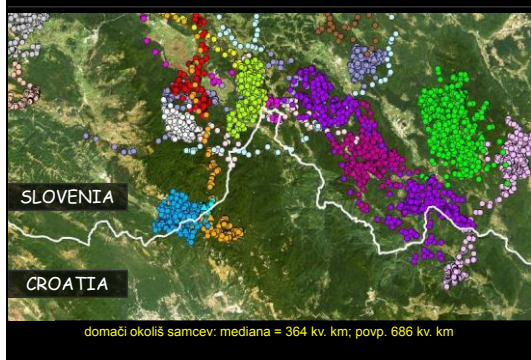
POPULACIJSKA DINAMIKA

- v preteklosti odstrel medvedov v Sloveniji ni bil trajnosten
- populacija ni upadla zaradi stalnega neto dotoka osebkov iz Hrvaške
- v zadnjih 4 letih je populacija v Sloveniji najverjetneje stabilna, odvzem je postal trajnosten (ob predpostavki zaprte populacije)
- ocena pričakovane številčnosti medvedov v SLO po zaključnem načrtovanem odstrelu v 2011/2012: 440 osebkov

ZAKLJUČKI / IZHODIŠČA ZA UPRAVLJANJE

- medvede, ki živijo v Sloveniji, lahko razumemo le kot robni del večje populacije
- demografija slovenskega dela populacije je zaradi velike čezmejne odprtosti močno odvisna od stanja preostalega dela celotne populacije (predvsem na Hrvaškem)
- => pri upravljanju rjavega medveda ključna dobra koordinacija med SLO in HR
- zaradi povečanja odstrela na HR potrebna dodatna previdnost tudi pri načrtovanju odstrela medvedov v Sloveniji

PREHAJANJE DRŽAVNE MEJE

SLOVENIJA

HRVAŠKA

ODPRTA VPRAŠANJA POMEMBNA ZA UPRAVLJANJE

- velikost populacije in populacijska dinamika na Hrvaškem
- stranski učinki močnega poseganja v razred mladih medvedov (zmanjšanje primiparnosti)
- negativne posledice intenzivnega odstrela velikih samcev (porušena socialna struktura, upad reprodukcije, infanticid...)
- vpliv intenzivnega umetnega krmljenja na pop. dinamiko (vpliv na potrebo po intenzivnem odstrelu)
- obseg nezakonitega odstrela
- zakonitost odstrela medvedov ob odsotnosti učinkovitih ukrepov za preprečevanje konfliktov

Dodatne informacije: www.medvedi.si

Hvala za pozornost

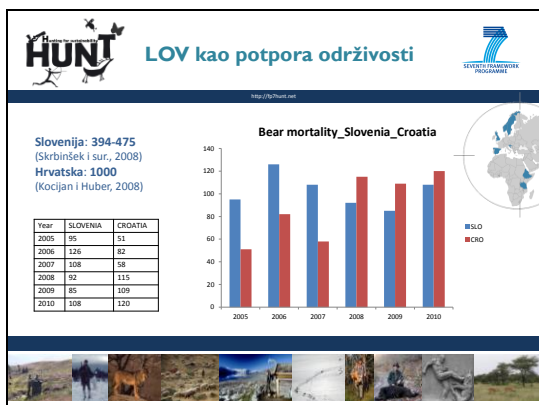
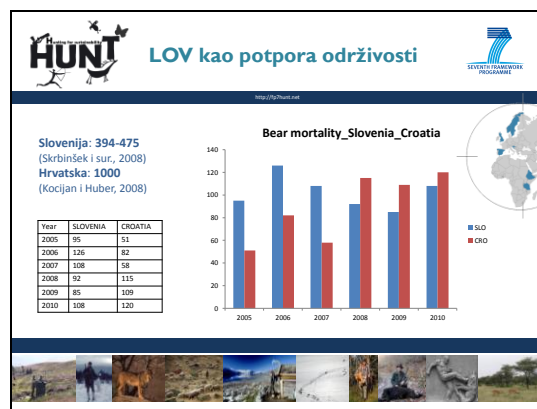

vse fotografije: Miha

Usporedba podataka o mortalitetu i demografskih osobitosti zajedničke populacije smeđeg medvjeda u Hrvatskoj i Sloveniji za razdoblje od 2005. do 2010. godine (Slaven Reljić)

HUNT LOV kao potpora održivosti

Usporedba podataka o mortalitetu i demografskih osobitosti zajedničke populacije smeđeg medvjeda u Hrvatskoj i Sloveniji za razdoblje od 2005. do 2010. godine

HUNT LOV kao potpora održivosti

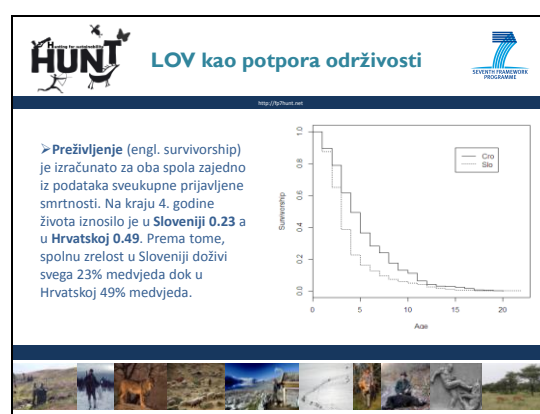
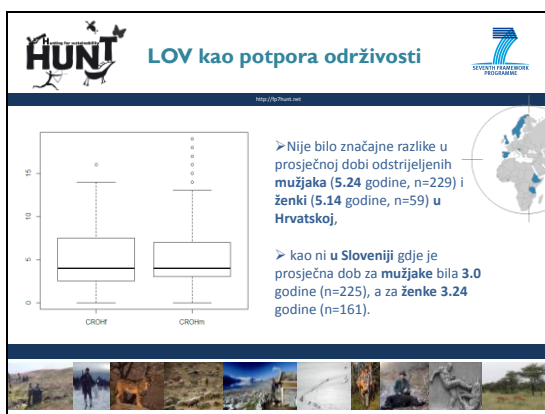
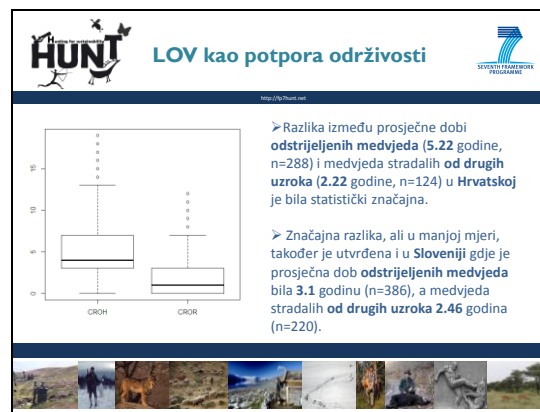
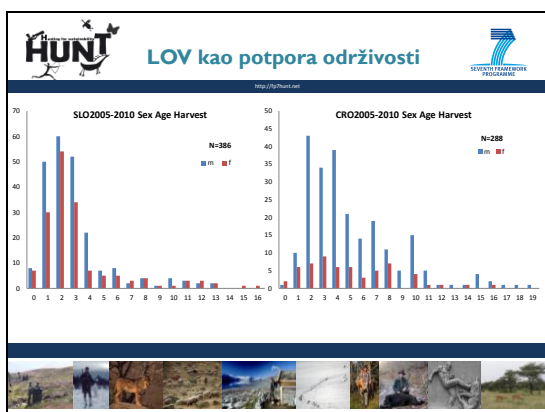
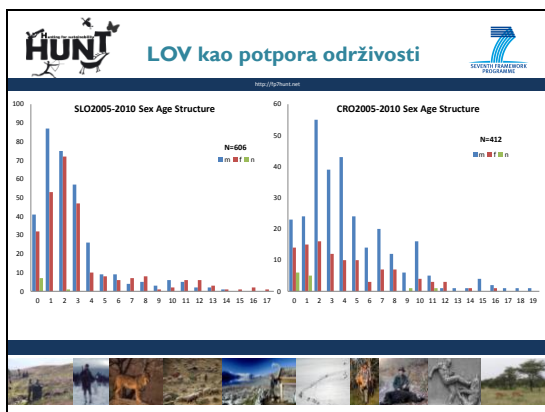
- Najveći udio u smrtnosti u obje zemlje predstavlja **redovni odstrel**. U Sloveniji je iznosio **64%** (n=614) a u Hrvatskoj **68%** (n=535). Statistički testovi nisu pokazali značajnu razliku.
- Značajna razlika je utvrđena u udjelu **interventnog odstrela** u ukupnoj smrtnosti. U Hrvatskoj je taj udio iznosio **5%** dok je u Sloveniji bio **17%**.
- Udio „namjernog“ antropogenog izlučenja (zbrojeni **redovni i interventni odstrel**) također je značajno manji u Hrvatskoj nego u Sloveniji (74% u Hrvatskoj prema 80% u Sloveniji).
- U Hrvatskoj je međutim bilo značajno veće stradanje medvjeda u **prometu** nego u Sloveniji (20% prema 15%).

HUNT LOV kao potpora održivosti

- Najveći udio u smrtnosti u obje zemlje predstavlja **redovni odstrel**. U Sloveniji je iznosio **64%** (n=614) a u Hrvatskoj **68%** (n=535). Statistički testovi nisu pokazali značajnu razliku.
- Značajna razlika je utvrđena u udjelu **interventnog odstrela** u ukupnoj smrtnosti. U Hrvatskoj je taj udio iznosio **5%** dok je u Sloveniji bio **17%**.
- Udio „namjernog“ antropogenog izlučenja (zbrojeni **redovni i interventni odstrel**) također je značajno manji u Hrvatskoj nego u Sloveniji (74% u Hrvatskoj prema 80% u Sloveniji).
- U Hrvatskoj je međutim bilo značajno veće stradanje medvjeda u **prometu** nego u Sloveniji (20% prema 15%).

HUNT LOV kao potpora održivosti

- Udio **mužjaka u redovnom odstrelu** bio je značajno veći u Hrvatskoj (**77%**, n=366) nego u Sloveniji (**58%**, n=390)
 - trofejni lov u Hrvatskoj
- Posljedično udio **mužjaka u ukupnoj smrtnosti** je u Hrvatskoj (**67%**, n=535) također bio značajno veći nego u Sloveniji (**55%**, n=614).

LOV kao potpora održivosti

<http://fp7hunt.eu>

- Kako se radi o **zajedničkoj populaciji** medvjeda pri tumačenju rezultata treba biti oprezan.
- Htjeli smo izračunati koliki **međusobni utjecaj** bi mogla imati **migracija** medvjeda preko nacionalne granice ako pretpostavimo da granicu podjednako prelaze u oba smjera.
- Lokacije svih stradalih medvjeda u Hrvatskoj i Sloveniji smo unijeli u **ArcGIS** te smo izmjerili njihove udaljenosti od granice.

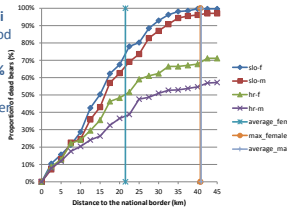

LOV kao potpora održivosti

<http://fp7hunt.eu>

➤ Značajno je istaknuti da je u Sloveniji čak **75% ženki** izlučeno do udaljenosti od **21,5 km** od granice što predstavlja prosječni promjer kretanja ženki te **99% mužjaka** do udaljenosti od **41 km** od granice što predstavlja prosječni promjer kretanja mužjaka.

➤ S hrvatske strane granice na istim udaljenostima je izlučeno **50% ženki** i **55% mužjaka**.

LOV kao potpora održivosti

<http://fp7hunt.eu>

- Prema navedenom bi se moglo zaključiti da bi gospodarenje s medvjedom u Hrvatskoj moglo imati veći utjecaj na slovenski dio populacije nego što bi vrijedilo obratno.
- Pojedine rezultate treba uzeti s oprezom jer je zbog migracije međusobni utjecaj velik.
- Daljnje analize su u tijeku. Konačni zaključci do kraja projekta "HUNT" (30. travnja 2012. godine)

LOV kao potpora održivosti

<http://fp7hunt.eu>

Hvala!

Ljubljana, 17.2.2012

VABILO

na 2. delavnico o čezmejnem sodelovanju med Slovenijo in Hrvaško pri upravljanju z rjavim medvedom v okviru projekta „HUNT“

Vabimo Vas, da se udeležite 2. mednarodne delavnice o čezmejnem sodelovanju Slovenije in Hrvaške na temo upravljanja z rjavim medvedom, ki bo v **sredo, 29. februarja 2012, v lovišču »Žuberačka gora«** v lovskem domu Grandovica, ki se nahaja na cesti med Stojdrago in Selce Žuberačko na Hrvaškem (glej priloženo karto) s pričetkom ob **8.30 uri in trajanjem do 16. ure**.

Namen delavnice je izdelava konkretnih strategij in aktivnosti za čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Hrvaško pri upravljanju z rjavim medvedom, ki bodo temeljile na smernicah in sklepih, sprejetih na prvi delavnici o čezmejnem sodelovanju, ki je potekala 8. novembra 2011 v Dolenjskih Toplicah v Sloveniji. Delavnica je organizirana kot del aktivnosti Nacionalnih svetovalnih skupin, ki se izvajajo v okviru raziskovalnega projekta FP7 „HUNTING for Sustainability“ (Lov za trajnost). Več informacij o projektu najdete na: <http://fp7hunt.net/>.

Prosimo vas, da udeležbo na delavnici potrdite na: marinko.ursa@gmail.com (Urša Marinko) udeleženci iz Slovenije in na naslov vesna.kerezi@gmail.com (Vesna Kereži) udeleženci iz Hrvaške.

S spoštovanjem,

Đuro Huber, prof.dr.sc.
Vodja projekta na Hrvaškem

Aleksandra Majić Skrbinšek, mr. sc.
Vodja projekta v Sloveniji

Projektni partnerji:

Sveučilište u Zagrebu
Veterinarski fakultet
Heinzelova 55
10000 Zagreb
Hrvatska

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
Večna pot 111
1111 Ljubljana
Slovenija

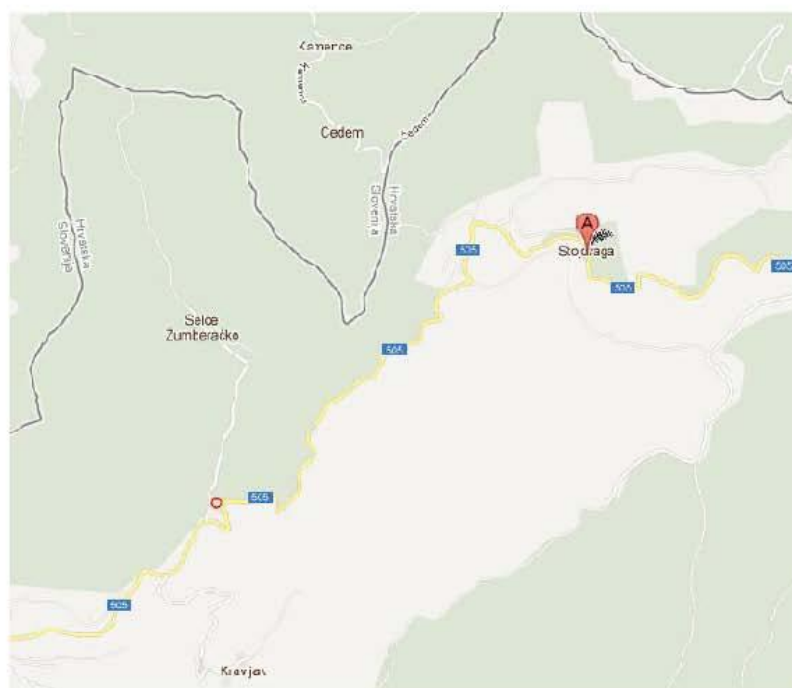
Univerza
v Ljubljani
Biotehniška
fakulteta

Seznam povabljenih

1. Mladen Berginc, Vodja Sektora za ohranjanje narave, Ministrstvo za okolje in prostor, Slovenija,
2. Alojz Mam, Podsekretar v Sektorju za ohranjanje narave, Ministrstvo za okolje in prostor, Slovenija,
3. Marko Jonozovič, Vodja oddelka za gozdne živali in lovstvo, Zavod za gozdove Slovenije,
4. Anica Zavrl Bogataj, Direktorica Direktorata za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Slovenija
5. Urška Srnec, Vodja sektora za lovstvo in ribištvo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Slovenija,
6. Srečko Felix Krobe, predsednik Lovski zveze Slovenije, Slovenija,
7. Lado Bradač, podpredsednik Lovski zveze Slovenije, Slovenija,
8. Damjan Vrčec, Naravovarstveni svetovalec, Zavod RS za varstvo narave, Slovenija,
9. Mateja Blažič, Svetovalka II, Agencija RS za okolje, Slovenija
10. Klemen Jerina, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire, Slovenija,
11. Ivan Kos, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Slovenija,
12. Tomaž Skrbinšek, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Slovenija,
13. Hubert Potočnik, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Slovenija
14. Miha Krofel, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo in Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire, Slovenija
15. Ivana Jelenić, članica Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvjери, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Hrvatska,
16. Davor Zec, član Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvjери, Ministarstvo poljoprivrede, Hrvatska,
17. Zrinko Jakšić, član Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvjери, Ministarstvo poljoprivrede, Hrvatska,
18. Jasna Jeremić, voditeljica Odsjeka za udomaćene svojte, Državni zavod za zaštitu prirode, Hrvatska,
19. Marijan Grubešić, član Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvjери, Šumarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska,
20. Dario Majnarić, član Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvjери, «Hrvatske šume» d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice, Hrvatska,
21. Nenad Vančina, član interventnog tima za provedbu Plana gospodarenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj
22. Alojzije Frković, član Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvjери, Hrvatska,
23. Želimir Štahan, član Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvjери, Hrvatska

24. Ivica Budor, tajnik Hrvatskog lovačkog saveza, Hrvatska
25. Ivica Stanko, član Hrvatskog lovačkog saveza, Hrvatska
26. Josip Malnar, potpredsjednik Hrvatskog lovačkog saveza, Hrvatska,
27. Marijan Lukšić LUB Žumberak - Gorjanci, Hrvatska
28. Josip Tomaić, član interventnog tima za provedbu Plana gospodarenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj
29. Alen Slavica, prodekan za znanost i međunarodnu suradnju, Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska,
30. Đuro Huber, predstojnik Zavoda za biologiju, Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska,
31. Josip Kusak, član Povjerenstva za praćenje populacija velikih zvijeri, Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska,
32. Magda Sindičić, članica Nacionalnog povjerenstva za izradu Plana gospodarenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj, Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska,
33. Slaven Reljić, Zavod za biologiju, Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska,
34. Vesna Kereži, Zavod za biologiju, Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska.

PRILOGA 3: Ocena delavnice

V kolikšni meri je delavnica izpolnila vaša pričakovanja?

Ponujeni odgovori	Št. odgovorov	Zakaj? (komentar udeležencev)
<i>Ni izpolnila mojih pričakovanj.</i>	1	Sve teme o kojima se razpravljalo su odrađene postojećim planovima upravljanja medvjedom, na teoretskoj razini je sve već dogovoreno i radionica nije donijela ništa novo. Svi zaključci već postoje, npr. u LC Population level management plan. Opet je sve bilo na teoretskoj ravni, bez ikakvih noviteta.
<i>Srednje.</i>	0	
<i>Izpolnila je moja pričakovanja.</i>	13	- Nekaj operativnih rešitev, ki bodo mogoče zaživele v praksi. - Zadovoljan sam sa načinom vođenja radionice sa mišljenjem i prijedlozima iznesenim na radionici i zaključcima radionice. - Določili so se pravi cilji in rešitve ter pokazale so se realne možnosti nadaljevanja. - Koristno je raditi u manjim skupinama, izmijeniti iskustva i informacije. - Očekivao sam nastavak ranijeg rada i bolje konkretiziranje prijedloga i rješenje, što je i postignuto. - Tematiku koju radionica razmatra, već je duže vrijeme poznata, nema puno novih ideja u razmatranju ove problematike. Premalo direktno zainteresiranih sudionika na radionici. - Govorili smo o konkretnih rešitvah, resno se je govorilo o ustanovitvi čezmejne ekipe, ki je prvi in ključni korak v smeri skupnega upravljanja. - Dobro smo radili, ugodan okoliš, dobar objed. Biti će koristno. - Možnost pogovora s kolegi iz sosednje države, izmenjava mnenj, izkušenj. Možnost aktivnega sodelovanja. - Dobra i konkretna diskusija. - Dogovoreni su konkretni koraci za zajedničko upravljanje. - Otvorena diskusija.
<i>Presegla je moja pričakovanja.</i>	1	Konkretni planovi -> naprijed u realizaciju.

Kako ste zadovoljni z današnjim načinom dela?

Ponujeni odgovori	Št. odgovorov	Komentar
<i>Popolnoma nezadovoljen/a.</i>	0	
<i>Nezadovoljen/a.</i>	1	Kao da se na svakoj radionici kreće od ovdje, ne uzimaju se u obzir dosadašnje radionice, zaključci i planovi donešeni na njima - ne samo radionice HUNT, već i ostale radionice, dogovora i dokumenti i planovi za medvjeda i ostale vrste. Nisu obrađeni razpoloživi podatci o gosp. medv. na način da daju smjernice u budućnosti populacije, pa da bi se o tome razpravljalo. Npr. kakav utjecaj ima spolna i dobna struktura odstrijeljenih živatinja pa da smo se mogli konkretno dogovoriti, da bi nešto treba mijenjati s kvotama u budućnosti. Uglavnom, radionica je bila gubitak vremena svih nas.
<i>Srednje.</i>	0	
<i>Zadovoljen/a.</i>	9	- Smatram, da za sljedeći sastanak nacionalna povjerenstva trebaju izhoditi mandat državnih institucija za međunarodnu suradnju i za poduzimanje određenih mjera. Također treba vidjeti na koji način će se provoditi lov kao oruđe za upravljanje populacijom. - Dobro su formirale radne grupe i dale su konkretne rezultate odnosno prijedloga. - Radionica tematski vođena korektno. - Ok. Hvala! - U stvari ništa zaista novo, a veoma važno za nadaljnju suradnju. - Naviknuo sam na ovakav način rada.
<i>Popolnoma zadovoljen/a.</i>	5	- Lepo moderirana/strukturirana diskusija. - Konstruktivan razgovor. - Dovolj časa za pripravo odgovorov, prezentacij, časovna organizacija dobra. - Način rada je vodio konkretnim planovima i koracima. - Dobra radna atmosfera. Odlični uslovi rada. Odlična priprema radionice.